

Sekstanje in deljenje intimnih posnetkov

Kako prepoznati sekstanje

Sekstanje (seksting) običajno opredelimo kot izdelavo, izmenjavo in pošiljanje fotografij, video posnetkov in besedil s seksualno vsebino prek mobilnih naprav ali interneta. Med mladostniki je najbolj razširjeno izmenjevanje intimnih fotografij. Največkrat poteka preko aplikacij za sporočanje (npr. Viber, Messenger, WhatsApp) in klepeta znotraj družbenih omrežij (Instagram, Snapchat, TikTok ipd.).

Sekstanje je običajno vedenje mladostnikov, ki je razširjeno že med mlajšimi najstniki. Predstavlja lahko raziskovanje lastne spolnosti, izražanje zaupanja do ljubljene osebe ali iskanje pozornosti. Sekstanje je praviloma prostovoljno. Če pride do sekstanja pod prisilo, denimo z izsiljevanjem, je to kaznivo dejanje.

Sekstanje je tvegano dejanje, saj se posnetek lahko razširi med več ljudi, kot je bilo sprva namenjeno, ali če samo dejanje sekstanja prizadene spolno nedotakljivost druge osebe; v tem primeru lahko sekstanje preide tudi v dejanja, ki so kazniva.

Z razvojem platform za posredovanje in prodajo vsebin (npr. OnlyFans) se je med mladostniki razširilo transakcijsko sekstanje. Platforme ustvarjalcem omogočajo, da svojim sledilcem zaračunavajo za ogled vsebin, ki so večinoma spolne narave. Kadar se k tem aktivnostim spodbujajo mladoletne osebe, govorimo o kaznivem dejanju.

Kaj svetovati otrokom in mladostnikom

Ko je sekstanje zgolj običajno mladostniško vedenje

Dokler sekstanje poteka v prostovoljnih in dogovorjenih okvirih, ko so meje vsakega udeleženega mladostnika spoštovane, posebni ukrepi niso potrebni. Na tej točki je pomembno zgolj ozaveščanje o možnih posledicah, ki se lahko zgodijo, če sekstanje preseže svoje prvotne namene. Mladi morajo biti seznanjeni s škodljivimi dejanji, ki lahko

izhajajo iz običajnega sekstanja, da bodo lahko dovolj previdni pri pošiljanju svojih intimnih posnetkov.

Mladostnika opozorimo, da bo v trenutku, ko bo nekomu poslal svoj intimni posnetek, izgubil nadzor nad njim. Vedno obstaja možnost, da se bo sekstanje, ki se je začelo z zaupanjem, končalo z občutki ponižanja in izpostavljenosti. Zato je zelo pomembno, da mladostnik pred pošiljanjem intimnih posnetkov drugim najprej dobro premisli, ali je vredno tvegati.

Za informiranje o tveganjih pri sekstanju je priporočljivo organizirati delavnice, predavanja in druge dogodke, na katerih predstavimo tveganja, kako se pred njimi zaščititi in kako ukrepati, če pride do težav.

Ko se mladostnik zaradi zlorab sekstanja spopada s čustvenimi, socialnimi in pravnimi posledicami

Z mladostnikom se umirjeno pogovorimo. Če smo ob njegovi izpovedi šokirani ali presenečeni, se pred nadaljevanjem pogovora skušajmo umiriti. Če so se fotografije in posnetki začeli širiti prek interneta, mladostnika pomirimo in mu povemo, da ni sam, saj mu bomo pomagali in bomo skupaj rešili ta zaplet. Povemo mu, kaj nameravamo storiti, koga želimo obvestiti o dogodku in zakaj je to obveščanje zanj dobro. Vključimo ga v reševanje težave. V nobenem primeru ga ne obsojamo. Ne uporabljamo vprašalnice »zakaj«. Jasno mu povemo, da ni kriv za nastali položaj in da je žrtev. Povprašamo ga o prijateljih, ki bi mu lahko v tem času stali ob strani, in ga spodbudimo, da si pri njih poišče podporo in tolažbo.

Mladostnika prosimo, naj nam opiše, kako je prišlo do sekstanja – kako je intimni posnetek ali sporočilo s spolno vsebino nastalo (ga je posnel on sam ali nekdo drug); ali ga je naprej poslal on sam ali kdo drug; komu, kdaj in na kakšen način je bilo poslano; ali je bilo objavljeno na spletu in kje natanko. Zavedajmo se, da se mladostnik verjetno počuti zelo osramočenega, zato mu zagotovimo, da bodo posnetek ali sporočilo za namen razrešitve težave

videli le tisti, ki so aktivno vpleteni v reševanje težave. Mogoče bo mladostnik želel, da starši posnetka ali sporočila ne vidijo. V njegovem interesu je, da je število ljudi, ki vidijo posnetek ali sporočilo, čim manjše.

Če še niso obveščeni, je treba o dogodku takoj obvestiti starše in šolsko svetovalno službo, v nadaljevanju pa tudi policijo. Če oškodovani mladostnik in mladostnik, ki je posnetek razširjal, obiskujeta različni šoli, je treba o dogodku obvestiti tudi drugo šolo in policijo, ki bo z vpletenimi opravila razgovor.

V pogovoru z mladostnikom poudarimo, da je intimni posnetek dokazno gradivo, zato je treba narediti in shraniti posnetek zaslona (pogovora, spletnega mesta, časovnice na družbenem omrežju itd.), kamor je bil ta posnetek razširjen. Posnetek zaslona je kot dokaz lahko ključnega pomena za preiskovalce. Vsebina na izvirnem mestu lahko izgine ali pa jo nekdo izbriše. Dokaz naj hrani mladostnik ali njegovi starši. Vsekakor naj otrok pred prijavo policiji ničesar ne briše in nikogar ne blokira, tudi storilca ne. Pred morebitnimi novimi objavami ali pogovori o njegovem posnetku se lahko zaščiti s funkcijo »utišaj« (»mute«), po vklopu katere ne vidi več objav posameznih oseb.

Pri odstranjevanju posnetka se uskladimo s policijo.

Odstranjevanje začnemo takoj, ko policija zavaruje vse dokaze. Mladostniku svetujemo, naj poišče vse spletne vire, kjer je posnetek objavljen (npr. YouTube, Snapchat, X, Instagram, YouPorn, Pornhub), z njimi stopi v stik in zahteva odstranitev posnetka. Za pomoč pri odstranjevanju intimnih posnetkov s spleta lahko prosi prijavno točko Spletno oko (info@spletno-oko.si) ali SI-CERT (cert@cert.si).

Če mladostnik ni prepričan, da je njegov intimni posnetek že objavljen na spletu in da je bil deljen z drugimi osebami, vendar ga skrbi, da bi se to lahko zgodilo, ali če mladostnik ve, da je bil njegov posnetek že deljen z drugimi in želi, da se to

preneha, lahko osebi, ki poseduje njegov posnetek, pošlje sporočilo z naslednjo vsebino: »Zahtevam, da mojo fotografijo/posnetek, ki sem ti jo poslal/-a dne x ob y uri, nemudoma izbrišeš. Prav tako ti ne dovolim, da jo/ga deliš s komerkoli. Če posnetka ne boš izbrisal/-a ali/in če ga boš delil/-a naprej, bom tvoje dejanje prijavil/-a policiji.«

Ne glede na to, ali je intimni posnetek objavljen na spletu, lahko mladostnik uporabi tudi storitev, namenjenih preprečevanju in odstranjevanju deljenja posnetkov intimne narave Take It Down (takeitdown.ncmec.org).³⁰

Ko mladostnik posreduje intimne posnetke drugim osebam

Ko svetujemo mladostniku, ki je prejel in naprej posredoval intimne posnetke sekstanja, je najpomembnejše, da se z njim pogovarjamo o posledicah, ki jih je pustilo njegovo dejanje. Z njim se dogovorimo o ukrepih, kot je odstranitev posnetkov žrtve z vseh naprav in spletnih mest, kamor jih je morda posredoval ali objavil. Pomembno je tudi, da se povzročitelj žrtvi opraviči. Skupaj lahko naredimo načrt, kako bo to izvedel. V pogovoru poskušamo ugotoviti tudi vzrok tega dejanja. Včasih lahko za takim vedenjem tiči tudi kakšna osebna stiska povzročitelja. Pri opravičilu žrtvi je treba upoštevati, da je smiselno samo, če se žrtev strinja, da prejme opravičilo. Če jo je storilec večkrat nadlegoval, bo opravičilo lahko doseglo nasproten učinek in ga bo žrtev dojemala kot novo nasilje.

Prijava policiji

Zakon določa, da kadar mladostniki primerljive starosti soglašajo s seksualno vsebino med njimi, ne govorimo o kaznivem dejanju. To določa peti odstavek 176. člena KZ-1 (glej nižje »Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva«).

Deljenje intimnih posnetkov brez soglasja ima

³⁰ Polnoletnim žrtvam je namenjena storitev www.stopncii.org

NOVOST: Če se intima fotografija neželjeno širi po določeni spletni platformi, lahko to prijavimo tudi **Zavodu PIP**. Kot zaupanja vreden prijavitelj prijavo posreduje platformi, ta pa jo mora obravnavati prednostno. Če se ugotovi, da je vsebina nezakonita, jo bo platforma hitreje odstranila (<https://zavodpip.si/project/prijava-nezakonite-spletne-vsebine/>)

lahko tudi pravne posledice; kažejo se v naslednjih kaznivih dejanjih.

Spolni napad na osebo, mlajšo od petnajst let – po 173. členu KZ-1, ki določa, da je kazensko odgovoren, kdor spolno občuje ali stori kakšno drugo spolno dejanje z osebo drugega ali istega spola, ki še ni stara petnajst let. Če je bilo dejanje storjeno z osebo primerljive starosti in če ustreza stopnji njene duševne in telesne zrelosti, to dejanje ni protipravno.

Pridobivanje oseb, mlajših od petnajst let, za spolne namene – po 173. a členu KZ-1, ki določa, da se kaznuje, kdor osebo, mlajšo od petnajst let, preko informacijskih ali komunikacijskih tehnologij nagovarja za srečanje z namenom, da bi zoper njo storil kaznivo dejanje iz 173. člena ali zaradi izdelave slik, avdiovizualnih ali drugih predmetov pornografske ali drugačne seksualne vsebine, in so nagovarjanju sledila konkretna dejanja za uresničitev srečanja.

Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva – po 176. členu KZ-1, ki v prvem, drugem in tretjem in petem odstavku določa, da

- 1. odstavek: kdor osebi, mlajši od petnajst let, proda, prikaže ali z javnim razstavljanjem ali kako drugače omogoči, da so ji dostopni spisi, slike, avdiovizualni ali drugi predmeti pornografske vsebine, ali ji prikaže pornografsko ali drugačno seksualno predstavo, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do dveh let;
- 2. odstavek: kdor s silo, grožnjo, preslepitvijo, prekoračitvijo ali zlorabo pooblastil, novačenjem, nagovarjanjem ali zaradi izkoriščanja navede pridobi ali spodbudi mladoletno osebo k izdelavi slik, avdiovizualnih ali drugih predmetov pornografske ali drugačne seksualne vsebine za sodelovanje v pornografski ali drugačni seksualni predstavi ali kdor taki predstavi vede prisostvuje;
- 3. odstavek enako kot v prejšnjem odstavku se kaznuje, kdor zase ali za drugega pridobiva, proizvede, razširi, proda, uvozi, izvozi ali drugače ponudi pornografsko ali drugačno seksualno gradivo, ki vključuje mladoletne

osebe ali njihove realistične podobe, ali kdor poseduje tako gradivo ali pridobi dostop do takega gradiva s pomočjo informacijskih ali komunikacijskih tehnologij ali razkriva identiteto mladoletne osebe v takem gradivu;

- 5. odstavek dejanje iz tretjega odstavka tega člena v delu, ki pomeni pridobivanje, izdelavo, posedovanje ali pridobivanje dostopa s pomočjo informacijskih ali komunikacijskih tehnologij do pornografskega ali drugačnega seksualnega gradiva, ni protipravno, če je bilo storjeno med mladoletnimi osebami primerljive starosti, ki so se z dejanjem strinjale, ustreza stopnji njihove duševne in telesne zrelosti ter prikazuje take osebe.

Storilec je lahko odrasla ali mladoletna oseba, stara od štirinajst do osemnajst let, ki izdeluje posnetke zlorab otrok ali/in poseduje posnetke zlorab otrok ali/in posreduje posnetke zlorab otrok drugim ali/in namerno dostopa do posnetkov zlorab otrok.

Treba je poudariti, da kadar v sekstanje poseže odrasla oseba ter mladoletnika posname, fotografira v intimnem položaju ali posnetek poseduje ali razširja naprej drugim osebam, govorimo o kaznivem dejanju. Kadar med njima obstaja nesorazmerna starost, se sklepa o slabih namenih odrasle osebe in se posnetek opredeli kot spolna zloraba otroka.

Če intimni posnetek mladoletne osebe poseduje in razširja druga mladoletna oseba brez privoljenja mladostnika na posnetku, prav tako govorimo o kaznivem dejanju.

Kaj svetovati staršem

Če je otrok ali mladostnik žrtev zlorabe zaupanja ob sekstanju

Starše seznanimo z dogodkom in samo naravo sekstanja. Jasno jim povemo, da je mladostnik žrtev in ne povzročitelj. Seznanitev s to novico jim bo lahko predstavljala velik šok, zato jih najprej pomirite, ponudite jim svojo pomoč in podporo pri reševanju tega stanja. Več informacij o sekstanju si pred pogovorom lahko pridobimo na spletnem mestu Safe.si.

Starši naj pogovore z otrokom opravljajo mirno in strpno, z veliko mero razumevanja in podpore. Žrtev je zaradi dogodka najverjetneje v stiski, zato kakršnekoli kritike, obtožbe ali kazni v tem primeru niso na mestu. Spodbudite jih k razmisleku o tem, da mu zagotovijo strokovno psihološko podporo. Pojasnite jim, da je najboljša preventiva za vnaprej razvijanje in poglobljanje odnosa zaupanja z otrokom.

Po incidentu je možno, da oškodovani mladostnik in njegovi starši uveljavljajo odškodninski zahtevek zoper osebo, ki je posnetek razširjala, oziroma zoper njegove starše za poplačilo premoženjske (izostanek, selitev idr.) in nepremoženjske škode (duševne muke).³¹ Z odškodninskim zahtevkom se želi doseči zunajsodna poravnava kot denarno zadoščenje. Odškodninski zahtevek služi tudi kot pravna podlaga za morebiti pozneje vloženo tožbo – tožbeni zahtevek. Odškodninski zahtevek pripravi pravni strokovnjak z odškodninskega področja.

OPOZORILO! Pogovor s starši opravimo šele po tem, ko smo mladostnika seznanili, kaj vse imamo namen sporočiti staršem. Pred mladostnikom ničesar ne skrivamo.

Če otrok ali mladostnik posreduje spolno intimne posnetke, ki jih je prejel, drugim osebam

Staršem otroka ali mladostnika, ki je posredoval intimne posnetke drugim osebam, svetujemo, naj skupaj z otrokom ugotavljajo, kakšne posledice ima njegovo ravnanje. Z njim naj se pogovorijo tudi o ukrepih, ki jih bodo sprejeli, da se posledice zmanjšajo.

Če gre za sum storitve kaznivega dejanja, ki ga je treba prijaviti policiji, staršem in mladostniku ne svetujemo izbrisa fotografij ali video posnetkov, saj bi to pomenilo uničenje dokazov. Lahko se jim svetuje izbris po tem, ko policija že zavaruje dokaze.

Zelo pomembno je, da je ukrepanje hitro in usklajeno z navodili policije. Po zavarovanju dokazov s strani policije so mogoči ukrepi:

- izbris vseh spornih fotografij ali video posnetkov iz naprav in računov povzročitelja;
- zahteva za izbris spornih fotografij ali video posnetkov iz naprav in računov vseh tistih, ki jim je povzročitelj posredoval fotografijo ali video posnetek;
- če je fotografijo ali video posnetek povzročitelj naložil na kakšno spletno stran, naj se poveže z upraviteljem spletnega mesta in poda zahtevek za odstranitev posnetka;
- opravičilo žrtvi, vendar le, če se žrtev strinja, da prejme opravičilo (če jo je storilec večkrat nadlegoval, bo opravičilo lahko doseglo nasproten učinek in ga bo žrtev dojemala kot novo nasilje).

³¹ Lesjak, B. (2016). Problematika spletne varnosti v šolah. Smernice za vodstva šol. Ljubljana: Točka osveščanja o varni rabi interneta Safe.si, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.

Primer

Dekle (14) pošlje svojo intimno fotografijo svojemu fantu (15). Fant je fotografijo posređoval svojim sošolcema, ki sta učenca iste šole. Fotografija je zaokrožila po spletu.

Priporočeno ukrepanje:

- Dekle najprej pomirimo in ji povemo, da ni sama, saj ji bomo pomagali in skupaj rešili ta zaplet.
- Dekletu povemo, da za to, kar se ji je zgodilo, ni odgovorna, saj je fant zlorabil njeno zaupanje. V nobenem primeru dekleta ne obsojamo, temveč ji pojasnimo, da je žrtev nasilja.
- Dekle prosimo, naj nam opiše, kako je prišlo do sekstanja – kako je intimni posnetek nastal (ga je posnelo dekle samo ali nekdo drug), kdaj in na kakšen način je bil posnetek poslan, ali je bil objavljen na spletu.
- Zavedati se moramo, da se dekle zaradi posnetka verjetno počuti zelo osramočeno, zato ji zagotovimo, da bodo posnetek za namen razrešitve težave videli le ljudje, ki so aktivno vpleteni v reševanje težave.
- V pogovoru z dekletom poudarimo, da je intimni posnetek dokazno gradivo, zato je treba narediti in shraniti posnetek zaslona, pogovora, mesta, kamor je bil ta posnetek razširjen. Če je dekle na posnetke opozoril nekdo tretji, naj naredi seznam vseh oseb, ki vedo za te posnetke. Te informacije se ob prijavi posredujejo policiji.
- Dekletu povemo, kaj nameravamo storiti v nadaljnjem procesu obravnave njenega primera, koga želimo obvestiti o dogodku in zakaj ji to obveščanje koristi.
- Obvestimo starše in podamo prijavo policiji.
- Če je slika ali video posnetek že na spletu, je treba čim prej začeti z odstranjevanjem, **vendar v dogovoru s policijo, potem ko ta zavaruje dokaze**. Dekletu svetujemo, naj poišče vse spletne vire, kjer se posnetek nahaja (npr. YouTube, Facebook, X, Instagram), se z njimi pšoveže in zahteva odstranitev posnetka. Za pomoč pri odstranjevanju intimnih posnetkov s spleta lahko prosi tudi prijavno točko Spletno oko (info@spletno-oko.si) ali SI-CERT (cert@cert.si).
- Dekle lahko osebam, za katere ve, da posedujejo njeno intimno fotografijo, pošlje sporočilo z naslednjo vsebino: *»Zahtevam, da mojo fotografijo (ki sem ti jo poslala dne x ob y uri) nemudoma izbrišeš. Prav tako ti ne dovolim, da jo deliš s komerkoli. Če posnetka ne boš izbrisal ali/in če ga boš delil naprej, bom tvoje dejanje prijavila policiji.«*
- Dekle lahko uporabi eno storitev Take it down, namenjeno preprečevanju širjenja posnetkov intimne narave (takeitdown.ncmec.org).
- Žrtev povprašamo o prijateljicah in prijateljih, ki bi ji lahko v tem času stali ob strani. Spodbudimo jo, da tudi pri njih poišče podporo in uteho.
- V skladu z navodili policije se pogovorimo s fantoma, ki sta prejela posnetek in ju seznanimo z možnimi posledicami, če bosta posnetek obdržala ali delila naprej.